

Mobilné telefóny

Čo by mali rodičia o nich vedieť

obsah

- 2** úvod
- 4** internet a obsah nevhodný pre mládež
- 8** chaty a webové diskusné fóra
- 14** stránky na „sieťovanie“
- 18** lokalizačné služby
- 22** zastráňovanie a obťažovanie pomocou mobilu
- 26** zneužívanie mobilných telefónov – falošné tiesňové volania
- 30** krádež telefónu
- 32** mladí ľudia, mobilné telefóny, premávka a vedenie vozidla
- 34** spam
- 38** obrazové/video správy
- 40** mobilné telefóny a zdravie
- 44** slovníček

úvod

Mobilný telefón sa už dávno stal bežným nástrojom na komunikáciu detí s rodičmi, súrodencami i kamarátmi. Tak ako každá technológia, aj mobilný telefón, však v sebe ukrýva isté riziko náhodného alebo zámerného zneužitia. Úlohou tejto brožúry je oboznámiť najmä vás – rodičov – s rizikami, ktoré so sebou prináša využívanie mobilného telefónu deťmi.

Nemali by vás zaujímať iba telefónne účty dieťaťa. Oveľa dôležitejšie je vedieť, ako dieťa telefón používa. Nenadväzuje náhodné kontakty s neznámymi ľuďmi? Nezapája sa do rozhovorov na nevhodných diskusných fórach? Netelefonuje na audiotextové alebo núdzové linky? Neobťažuje telefonátmi a SMS správami neoblúbeného spolužiaka? Alebo naopak – nie je terčom telefónnej šikany práve vaše dieťa? Nejednen z vás by bol prekvapený, keby sa dozvedel aké texty a obrázky má dieťa uložené vo svojom telefóne.

Tu sa dostávame k otázke: Kontrolovať či nekontrolovať? Ako zabezpečiť právo na súkromie dieťaťa a zároveň niesť zodpovednosť za jeho výchovu?

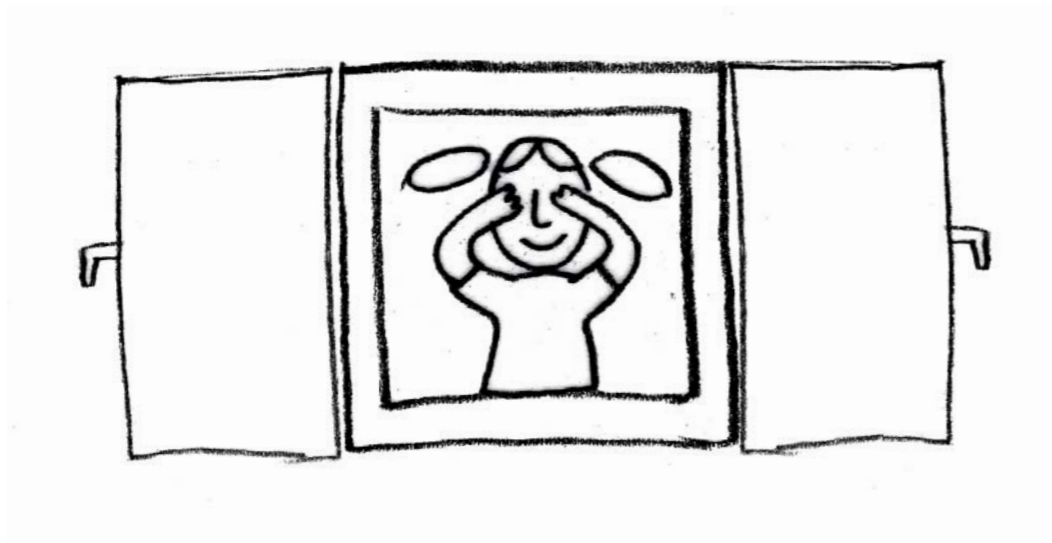
Najdôležitejšie je poskytnúť dieťaťu priateľským spôsobom dostatok informácií. Poučiť ho, ako s telefónom narábať a poukázať na možné negatíva a prípadné následky (napr. zneužitie tiesňových línií). Nie vždy to však dokážete. Často sa totiž stáva, že ste v ovládaní mobilu oveľa menej zruční ako vaše deti. Je preto dôležité, aby ste sa naučili viac o možnostiach mobilných telefónov. Budete tak môcť vysvetliť deťom, ako správne používať telefón a tiež i účinnejšie predchádzať jeho možnému zneužitiu. Veríme, že aj s pomocou tejto príručky od spoločnosti Orange naučíte vaše dieťa zodpovedne pristupovať k používaniu mobilného telefónu a jeho služieb.

Mária Tóthová Šimčáková
detská psychologička

internet a obsah nevhodný pre mládež

Asi nikoho neprekvapí fakt, že na internete možno veľmi jednoducho nájsť stránky obsahujúce tvrdú pornografiu, násilie a hazardné hry. Prístup na tieto stránky nie je často nijako obmedzený a obvykle stačí len kliknúť na tlačítko, ktoré potvrdzuje, že máte viac ako 18 rokov. To dokáže aj malé dieťa. Napríklad aj to vaše.

- **Ako sa môžu dostať deti cez mobilný telefón k „obsahu nevhodnému pre mládež“?**
Mnohé telefóny umožňujú prístup na mobilný internet a ponúkajú prístup k celej škále služieb a informácií určených dospelým. V tomto zmysle sa mobilné telefóny stávajú malými počítačmi a možno ich používať ako bránu alebo „portál“ k informačným zdrojom a materiálom na internete.
- **Umožňuje telefón, ktorý som kúpil/a, prístup na internet?**
V súčasnosti, ak má telefón označenie „3G“ alebo „WAP enabled“ (aktivovaný), potom má jednoznačne pripojenie na internet. (Pozri časť Telefónny žargón na konci tohto sprievodcu.)
- **Podliehajú všetky stránky mobilného internetu kontrole overovania veku?**
Nie. Väčšina stránok s nevhodným obsahom sa nachádza na širšom mobilnom internete, mimo kontroly mobilného operátora.

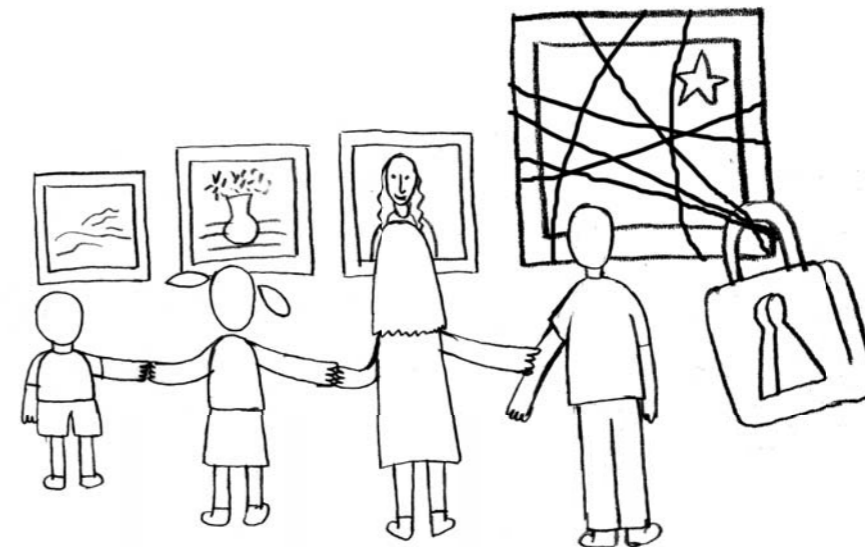
■ Ako zablokujete materiál určený dospelým?

Ak sa obávate, že by vaše dieťa mohlo počas používania svojho mobilu získať prístup k materiálu určenému dospelým, spoločnosť Orange môže zablokovať jeho prístup ku všetkým službám mobilného internetu. To zabráni prístupu k službe Orange World a na širší mobilný internet. Znemožní sa tak však aj využívanie ostatných dátových služieb – napr. sťahovanie zvonení.

Zablokovanie a odblokovanie je ľahké. Podrobnejšie informácie získate v spoločnosti Orange na Úseku služieb zákazníkom na čísle 0905 905 905. Je však nutné poznamenať, že odpojenie prístupu na internet znemožní využívanie všetkých dátových služieb – napríklad možnosť stiahnuť si nové zvonenia.

■ Nahlasovanie možného protizákonného obsahu na internete

Ak náhodou narazíte na internete na protizákonný obsah – ilegálna pornografia, stránky podnecujúce k rasovej a inej neznášanlivosti alebo stránky akokoľvek podporujúce porušovanie platných zákonov, mali by ste ich ohlásiť Policajnému zboru SR, prípadne na stránke Inhope (www.inhope.org) International Association of Internet Hotlines (Medzinárodnej asociácie internetových horúcich liniek), ktorá sa zaoberá monitorovaním protizákonného obsahu na internete.

témy na rozhovor

- Konverzácia na témy nevhodné pre deti môže byť veľmi háklivá. Je preto dôležité, aby ste k nej pristupovali vo forme adekvátnej veku dieťaťa. Mali by ste posmeliť dieťa, aby sa nebálo vám, alebo inej dospeljej osobe (napr. učiteľovi), oznámiť, ak na internete nájde niečo, čo ho znepokojí alebo rozruší. Následne by ste sa mali pokúsiť dieťaťu objasniť čo našlo a rozptýliť jeho prípadné obavy.

chaty a webové diskusné fóra

Internet umožňuje okrem hľadania najrôznejších informácií aj komunikáciu medzi ľuďmi. Základné prostriedky komunikácie na internete sú chaty - chatovacie stránky a diskusné fóra.

■ chatovacie stránky

Chat, chatovacia stránka (z anglického chat = pokec, čítaj čet, četovacia) je internetová stránka umožňujúca tisícom ľudí aby sa navzájom spoznávali a rozprávali v reálnom čase prostredníctvom textových odkazov.

Komunikácia je možná verejná (každý vidí všetko, čo sa napíše) a súkromná (komunikujú len 2 diskutujúci súkromne). Chatovacie stránky bývajú rozdelené na tematicky zamerané miestnosti (tzv. chatroomy).

V nich jednotliví diskutujúci vystupujú pod svojimi kryciami identitami – tzv. nickami.

Nick (z anglického nickname = prezývka) umožňuje komukoľvek si vytvoriť vlastnú identitu.

Môže si zmeniť vek, vzhľad, záujmy, povahu a dokonca aj pohlavie. Môže sa tak stať, že sa váš syn rozpráva namiesto rovesníčky so 40-ročným pánom, ktorý si vytvoril identitu 10-ročnej školáčky.

Vytváranie detskej identity dospelými za najrôznejšími – väčšinou nebezpečnými - účelmi sa nazýva grooming. O rizikách takéhoto javu asi netreba veľa písať...

Chatové miestnosti bývajú rozdelené podľa vekovej prístupnosti. Vstup do chatovej miestnosti pre dospelých je však obvykle zabezpečený len deklaratívnym vyhlásením o veku. V jednotlivých miestnostiach obvykle pôsobia tzv. administrátori. Ich úlohou je mazať verejne umiestnené nevhodné príspevky. Netýka sa to však miestností pre dospelých. Po odkliknutí „Áno, mám 18 rokov“ sa môže dieťa dostať do miestnosti s verejne prístupným explicitným sexuálnym obsahom. Ďalším rizikom sú súkromné správy. Administrátori ich totiž nekontrolujú.

Ak sa dieťa stretne s nejakými nevhodnými súkromnými správami, malo by vám to oznámiť a následne je možné v spolupráci s prevádzkovateľom daného chatu takúto osobu vypátrať.

Práve anonymita internetu a možnosť skrývať svoju identitu sú veľkým rizikom. Do určitého veku rozhodne neodporúčame nechávať vaše deti samostatne stretávať s ľuďmi, s ktorými sa zoznámia na internete.

■ diskusné fóra

Tieto stránky obvykle neumožňujú rozhovor v reálnom čase medzi návštevníkmi. Sú úzko tematicky zamerané – napr. hudba, filmy, šport, hry. To znamená, že návštevníci sa sami zaujímajú o danú problematiku a administrátori obvykle dbajú o tematickú čistotu diskusií. Znamená to, že príspevky, ktoré sa danej témy netýkajú, sú rýchlo zmazané. Isté riziko predstavujú súkromné správy. Keďže však neslúžia na rozhovor v reálnom čase, tak je riziko ich zneužitia oveľa nižšie než u chatu.

Podobná komunikácia s dlhou časovou odozvou nie je pre rôzne živly príliš atraktívna.

Pokiaľ dieťa navštevuje diskusné fóra zodpovedajúce jeho veku, hrozí mu len minimálne nebezpečenstvo. Naopak – dozvie sa veľa zaujímavých informácií z celého sveta a môže diskutovať s rovesníkmi s podobnými záujmami.

Veľké riziko predstavuje náhodné alebo aj cieľené nájdenie diskusných fór zaoberajúcich sa diskutabilnými alebo priamo ilegálnymi aktivitami. Sem patria stránky šíriace zakázanú pornografiu, verbujúce do extrémistických skupín, propagujúce násilie či priamo podporujúce aktivity v rozpore so zákonom. Nebezpečné sú i diskusné fóra rôznych pochybných náboženských skupín a kultov.

Iný druh rizika predstavuje návšteva stránok, na ktorých je možné stiahnuť nelegálne šírené hry, softvér, filmy či hudbu. Okrem toho, že sťahovaním týchto materiálov sa porušujú autorské práva, môže dieťa stiahnuť veku nevhodné materiály či zavíriť váš domáci počítač.

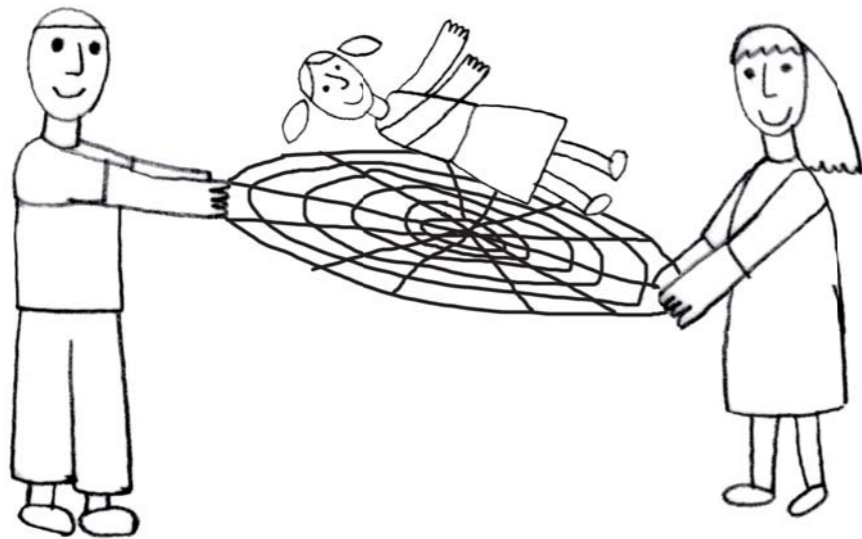
témy na rozhovor

- Ponúkame niekoľko jednoduchých opatrení pre deti, ktoré môžu značne znížiť riziko náhodného stretnutia s niekým, kto nie je ten, za koho ho mylne pokladajú.
- Nech sa do istého veku nikdy nepokúšajú bez vášho sprievodu stretnúť osobne s niekým, koho spoznali na chate alebo v diskusnom fóre.
- Nech nikdy neposkytujú svoje osobné údaje, telefónne čísla (svoje ani kohokoľvek iného), e-mailové adresy, názov školy alebo fotografie.
- Nech nikdy nemajú spoločné tajomstvo s niekým na internete.
- Deti by mali dôverovať svojmu inštinktu. Ak majú nepríjemný alebo čudný pocit, z diskusného fóra by mali odísť a povedať to vám alebo učiteľom. Následne po vyhodnotení možnej hrozby by ste mali kontaktovať prevádzkovateľa stránky alebo orgány činné v trestnom konaní a situáciu ďalej riešiť.
- Nech neotvárajú žiadne internetové stránky, ktoré im niekto pošle počas na chate. Môžu obsahovať počítačové vírusy alebo znepokojujúci materiál.

stránky na „sieťovanie“

V posledných rokoch sme svedkami rýchlo rastúceho počtu internetových stránok umožňujúcich svojim používateľom prezentovať svoju vlastnú domovskú stránku alebo „profil“.

U detí a mládeže sú obľúbené ako prostriedok sebvýjadrenia a ako spôsob utužovania vzťahov s priateľmi. Je to činnosť, ktorú niektorí nazývajú „sieťovanie“.

Typickým využitím sieťovacích stránok je zverejňovanie internetových denníkov formou „blogov“.

Často obsahujú aj obrázky, zoznamy v štýle „mám rád“ a „nemám rád“, podrobné kontaktné údaje, odkazy na iný obsah a viac-menej čokoľvek, čo má používateľ chuť v nich zverejniť.

Väčšina stránok zároveň umožňuje nechávať odkazy.

Internetové stránky tohto druhu zostavené špeciálne pre mobily už existujú, ale bez ohľadu na pôvodný zámer a účel. Ako sa zdokonaľuje a zrýchľuje prístup modemových telefónov na sieť, rozdiel medzi mobilným a „obyčajným“ obsahom sa zotiera veľmi rýchlo.

■ Aké negatíva so sebou takéto stránky prinášajú?

Internetové stránky tohto typu majú zvyčajne jasné pokyny pre používateľov, ktoré je potrebné pred zaregistrovaním sa prečítať. Môžu obsahovať „pravidlá domácnosti“ týkajúce sa veku používateľa a rady o tom, čo nezverejňovať, ako aj spôsoby nahlasovania nežiaduceho obsahu.

Niektoré disponujú aj personálom, ktorý „odchytáva“ správy maloletých osôb.

Obavy súvisiace s týmito stránkami však naďalej pretrvávajú.

Zahrňajú:

- Viditeľnosť

Mládež - veľká časť používateľov týchto stránok – si nie vždy uvedomuje, že materiál, ktorý zverejňuje na týchto stránkach, si môže prehliadať ktokoľvek na svete, kto vlastní počítač. Preto komentáre, podrobnosti o svojej osobe alebo obrázky zverejnené na týchto stránkach nie sú v žiadnom prípade súkromné.

- Dozor

Aby ste mali istotu, že vaše deti používajú také internetové stránky rozumne a uvážene, musíte vedieť, ktoré služby využívajú a aké majú používateľské meno. Ruku na srdce, viete to?

- Nevítaní návštevníci

Tieto stránky ako magnet zároveň priťahujú aj najrôznejšie typy ľudí, ktorých by ste neradi videli v spoločnosti svojich detí. Patria medzi nich pedofili, výrobcovia detskej pornografie, osoby verbujúce do extrémistických skupín a podporujúce dysfunkčné stavy, ako je ubližovanie sebe, samovražedná posadnutosť alebo poruchy v prijímaní potravy.

- Čo môžete urobiť?

Oboznámte sa so spôsobom fungovania týchto stránok a dohodnite sa s vaším dieťaťom, že budete pravidelne kontrolovať, čo zverejňuje vo svojich profiloch. Pravidelne sa rozprávajte o aktivitách svojho dieťaťa na internete, a to spôsobom, ktorý ho posmeluje k otvorenosti. Všeobecne platí, že pre dieťa je ľahšie zahľadiť svoje stopy ako pre rodiča odhaliť ich, preto otvorený a úprimný rozhovor pomôže znížiť nutkanie na také správanie.

Udržiavajte styky s rodičmi kamarátov svojich detí. Takým spôsobom budete môcť vo vzájomnej spolupráci riešiť objavujúce sa otázky a problémy ľahšie a rýchlejšie.

témy na rozhovor

- Vysvetlite dieťaťu, čo sú to súkromné informácie a aké riziko hrozí pri ich zneužití.

Dôležité je vyhnúť sa zverejneniu informácií, ktoré by mohli vyradiť ich identitu, meno, bydlisko, školu, údaje o rodičoch, majetkových pomeroch atď.

Dôležité je, aby nenadväzovali kontakty s kýmkoľvek, kto im napíše.

lokalizačné služby

Lokalizačné služby predstavujú skupinu služieb závislých od mobilnej siete, ktorá rozpozná, kde sa práve nachádza používateľ mobilného telefónu.

Poloha používateľa mobilu sa určuje rádiovým spojením medzi jeho prístrojom a najbližšou mobilnou základňovou stanicou alebo „telefónnym stožiarom“. I keď jeho telefón nie je práve činnosti, ak zostane zapnutý, pravidelne vysiela signály, aby umožnil komunikáciu s najbližšou dostupnou základňovou stanicou.

Keďže sieť túto činnosť zaznamenáva, poskytuje jej operátorom približnú polohu. Poloha sa určuje presnejšie, ak sa v blízkosti nachádza niekoľko základňových staníc, čo je aj dôvod, prečo tieto služby lepšie fungujú v mestskom prostredí.

Lokalizačné služby sú systémy vyvinuté predovšetkým na to, aby pomohli vyhľadať ľudí, ktorí dali svoj súhlas na lokalizovanie zamestnávateľovi, priateľom alebo rodine. Existujú aj verzie využívané na vyhľadávanie detí alebo postihnutých. Iné sú zasa vyvinuté na sledovanie strojov a vozidiel.

Tá istá technológia zabezpečuje služby založené na rozlišovaní polohy, ktoré udávajú, kde sa používateľ nachádza. Ako príklad možno uviesť správy o počasi alebo podrobné údaje o miestnych obchodoch.

■ Kto dostáva tieto informácie?

Žiadosť o zistenie polohy môže podať používateľ, iný jednotlivец alebo organizácia, akou je napríklad poskytovateľ aplikácie alebo siete.

■ Akú hrozbu predstavuje zneužitie lokalizačných služieb?

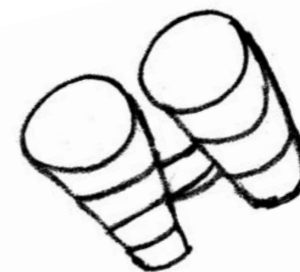
Keď príde žiadosť o zistenie polohy, zákazník (vyhľadávaná osoba) musí so žiadosťou súhlasiť a súčasne by na mobilný prístroj mali prichádzať časté textové upozornenia, že vyhľadávacia služba naďalej zostáva v činnosti. Existujú však obavy, ktoré súvisia predovšetkým s:

- nevedomým (mimovoľným) používaním, teda existujú obavy, že správy „spamového“ typu môžu zmanipulovať ľudí, aby sa zaregistrovali na lokalizačné služby bez plného pochopenia dôsledkov svojho konania,
- bezpečnosťou detí; uvažuje sa o tom, že ak by tretia strana bola schopná presvedčiť konečného používateľa mobilného telefónu, aby dal súhlas na sledovanie, využívanie tejto informácie by mohlo deti ohroziť.

Ak máte podozrenie, že sa lokalizačné služby využívajú nepovoleným spôsobom, zavolajte na Úsek služieb zákazníkom spoločnosti Orange na číslo 0905 905 905.

témy na rozhovor

- Postarajte sa, aby vaše deti pochopili, prečo nemajú nikdy povedať „áno“ neznámej osobe alebo niekomu, komu nedôverujú, ak sa ich pokúša vyhľadať pomocou lokalizačnej služby a urobte všetko preto, aby vaše deti pochopili, prečo je to dôležité.
- Vysvetlite im, že skôr, ako dajú súhlas s akýmkoľvek druhom služby ponúkaným telefonicky, mali by sa opýtať vás.

zастраšovanie a obťažovanie pomocou mobilu

Mobilný telefon sa ľahko môže stať nástrojom, ktorý umožní niektorým deťom vymyslieť spôsoby jeho použitia na zastrašovanie a obťažovanie iných.

Môžu napríklad

- nechávať výhražné hlasové odkazy
- zasielať výhražné textové správy
- rozširovať obrázky urobené fototelefónom

■ Ako rozpoznáte príznaky, že sa to týka vášho dieťaťa?

Zastrašovanie cez telefón môže byť súčasťou rozsiahlejšieho typu šikanovania. Je o to nepríjemnejšie, že dieťa obťažuje doma, v jeho bezpečnom prostredí.

Šikanovanie môže vyvolávať pocit hanby, viny, bezmocnosti, bezcennosti a beznádeje, deti sa ostýchajú hovoriť o ňom, pretože majú pocit, že by sa s ním mali vyrovať samé. Príznaky naznačujúce nejaký problém zahŕňajú zmeny v správaní, nevysvetlené zranenia, neobvyklú mlčanlivosť alebo utiahnutosť, alebo vytrvalé pokusy vyhnúť sa škole, napríklad pod zámienkou „že sa necítia dobre“ a iné .

Ak máte podozrenie na šikanovanie v škole, je nevyhnutné, aby ste sa čo najskôr spojili s učiteľmi.

Viac informácií o tom, ako riešiť problémy so šikanovaním vašich detí, sa dozviete na Úseku služieb zákazníkom spoločnosti Orange na čísle 0905 905 905. Krajným a zároveň jednoduchým riešením je zmena telefónneho čísla. Na základe vašej žiadosti môže spoločnosť Orange poskytnúť polícii príslušné informácie. Podľa zákona o ochrane osobných údajov ale nemôže získané informácie o volajúcom poskytnúť priamo vám.

témy na rozhovor

Predtým, ako si deti vezmú mobil so sebou von, je dobré dať im nasledujúce rady:

- Nikdy neposkytujú o sebe informácie, ak nepoznáš volajúceho.
- Nech sa volajúci predstaví, najmä ak sa nezobrazí žiadne číslo.
- Ak ťa volá problémové číslo, neodpovedaj. Také hovory presmeruj do svojej schránky bez odpovedania.
- Neuvádzaj v privítaní svojej schránky alternatívne kontaktné údaje.
- Dobre si rozmysli, komu dáš svoje číslo a keď ho už dávaš, požiadaj, aby ho nedával/a ďalej.
- Vypnite nastavenie Bluetooth™ na vašom prístroji v prípade, že nežiaduce správy prichádzali týmto spôsobom.

■ Poučte ich, že ak nevedia, od koho je textová správa, nemali by na ňu odpovedať (mohla byť zaslaná dokonca omylom na nesprávne alebo na náhodne vybrané číslo) a ak ich text obťažuje, mali by

- text ukázať dôveryhodnému človeku, vám alebo učiteľovi
- ponechať správu ako dôkaz
- poznačiť si číslo odosielateľa alebo údaje o pôvode, ktoré nájdú na konci správy

A nezabúdajte, že vaše deti nemusia byť len obeť, ale aj páchatelmi. Vysvetlite svojim deťom, že všetky textové správy a telefonáty možno vystopovať a že šikanovanie tohto typu nie je nikdy prípustné a spôsobuje skutočné fyzické a psychické utrpenie.

zneužívanie mobilných telefónov – falošné tiesňové volania

Jednou z najrozšírenejších a najnebezpečnejších foriem zneužívania mobilov sú falošné tiesňové volania.

Falošné poplachy nielenže plytvajú časom a finančnými prostriedkami pohotovostnej služby, ale aj ohrozujú životy ľudí, ktorí sú naozaj v ohrození. Ktorákoľvek jednotka privolaná v predstieranej tiesni nemôže reagovať na skutočnú tiesňovú situáciu. Inými slovami, tieto zďaleka nie „žartíky“ môžu mať ďalekosiahle následky. Týka sa to nielen volaní priamo na tiesňové čísla, ale aj šírenia poplačnej správy všeobecne – napr. správou o uložení bomby v škole.

Lokalizačné služby sú systémy vyvinuté predovšetkým na to, aby pomohli vyhľadať ľudí, ktorí dali svoj súhlas na lokalizovanie zamestnávateľovi, priateľom alebo rodine. Existujú aj verzie využívané na vyhľadávanie detí alebo postihnutých. Iné sú zasa vyvinuté na sledovanie strojov a vozidiel.

Tá istá technológia zabezpečuje služby založené na rozlišovaní polohy, ktoré udávajú, kde sa používateľ nachádza. Ako príklad možno uviesť správy o počasí alebo podrobné údaje o miestnych obchodoch. Niektoré lokalizačné služby sa používajú na zistenie vlastnej polohy – podobným spôsobom ako satelitný navigačný systém GPS aplikovaný pri aktivitách v prírode – hoci telefonická verzia je zvyčajne menej presná.

témy na rozhovor

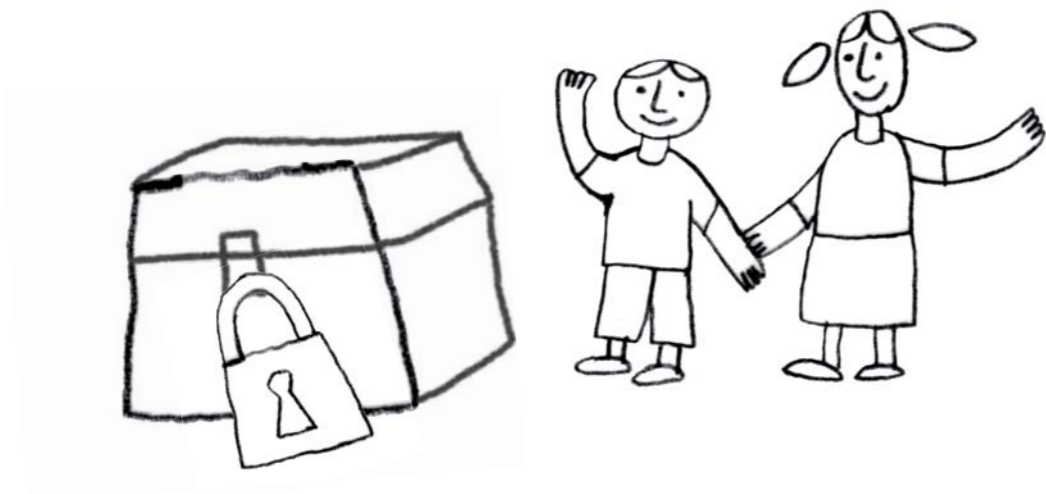
- Keď budete dieťaťu dávať mobilný telefón, skôr ako ho použije, nezabudnite mu zdôrazniť nebezpečenstvo a nezodpovednosť falošných tiesňových telefonátov.
- Zdôraznite, že vaše dieťa poniesie za také správanie dôsledky. Falošné volanie na tiesňové čísla je trestný čin a môže mať za následok žiadosť pohotovostnej služby o vyradenie obťažujúceho telefónu zo siete. Môžu tiež viesť k trestnému stíhaniu. Pohotovostné služby v súčasnosti využívajú oba typy postihov čoraz častejšie. Nezabúdajte, že všetky volania na núdzové čísla možno identifikovať.
- Opatrnosť je nutná, i keď je prístroj uložený v taške alebo vo vrecku. Je skonštruovaný tak, aby tiesňové číslo bolo možné volať aj v prípade, keď je klávesnica zablokovaná.
- Zároveň je vhodné deťom, aby ste deťom vysvetlili význam tiesňových čísel a ich správne použitie.

krádež telefónu

S rastúcim počtom vlastníkov mobilov sa telefóny postupne stávajú „módny doplnkom“ najmä mladých ľudí. To, popri ich pomerne vysokej cene, malých rozmeroch a ľahkom predaji, ďalej zvyšuje aj ich atraktivnosť pre zlodejov a lupičov, ktorí neváhajú použiť fyzickú silu i zbrane, len aby získali čokoľvek cenné vrátane mobilného telefónu. Práve deti sa môžu stať ľahkou korisťou.

Ak už došlo ku krádeži, je dobré sa postarať o to, aby ukradnutý telefón nebolo možné znova použiť.

Ak dôjde k strate alebo krádeži telefónu, je dôležité, aby ste čo najskôr zavolali na Úsek služieb zákazníkom spoločnosti Orange Slovensko na číslo 0905 905 905. Spoločnosť Orange zakáže SIM kartu*, zablokuje hovory z telefónneho účtu a deaktivuje prístroj pomocou čísla IMEI.

■ Čo je číslo IMEI?

Je to jedinečný identifikátor konkrétneho prístroja a možno ho zistiť stlačením *#06# na klávesnici. Keď nahlásite krádež telefónu, záznam tohto čísla pomôže zabezpečiť, že mobilní operátori budú môcť deaktivovať prístroj vo všetkých sieťach. V prípade krádeže telefónu ho môže ako dôkaz použiť polícia. SIM karta (Subscriber Identity Module – modul identity užívateľa) je odnímateľný čip vnútri mobilného telefónu s informáciami, ako je číslo používateľa, telefónny zoznam a ďalšie informácie viažúce sa na účastníka.

témy na rozhovor

- Najväčšiu hrozbu krádeže u detí a mladých ľudí predstavujú iní mladí ľudia. Vysvetlite deťom, ako znížiť toto riziko. Nemali by ukazovať nový telefón celému okoliu s výnimkou blízkych a dôveryhodných priateľov. Mali by sa vyhýbať sa telefonovaniu na miestach, kde všeobecne hrozí krádež či prepadnutie. Telefón je vhodné nosiť schovaný v taške, nedať si ho len do vrecka, použiť púzdro a šnúрку.

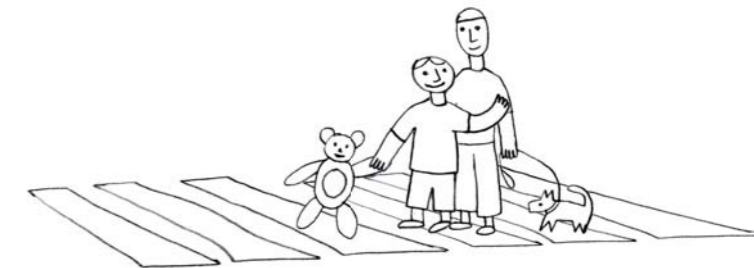
mladí ľudia, mobilné telefóny, premávka a vedenie vozidla

Ak nemáte handsfree súpravu na telefonovanie bez použitia rúk, používanie mobilu počas vedenia vozidla akýmkoľvek spôsobom je priestupkom a môžete dostať pokutu, a to aj v prípade, keď auto uprostred premávky práve stojí.

Ak nemáte výbavu na telefonovanie bez použitia rúk, pred uskutočnením alebo prijatím hovoru je oveľa bezpečnejšie zájsť ku krajnici, zastaviť na bezpečnom mieste a vypnúť motor. I keď sa táto rada vzťahuje na všetkých vodičov, osobitne sa vzťahuje na neskúsených vodičov. Navyše, dokonca ak aj máte výbavu na telefonovanie bez použitia rúk, zatiahnuť ku krajnici pred uskutočnením alebo prijatím hovoru je bezpečnejšie.

Ak ste mali počas vedenia vozidla nehodu a pritom ste používali mobilný telefón, polícia to podľa výpisu hovorov zistí. Také konanie sa považuje za priestupok.

Oveľa nebezpečnejšie ako telefonovanie je však písanie alebo čítanie SMS alebo MMS správ. Najdôležitejší zmysel pri vedení vozidla – zrak – je totiž sústredený na displej telefónu a nie na cestu.

■ Prehrávače hudby

Mobilné telefóny môžu odvádzať vašu pozornosť, preto by ste sa mali snažiť vyhnúť písaniu textových správ, telefonovaniu alebo inému používaniu prístroja pri prechádzaní cez cestu alebo inej účasti v premávke.

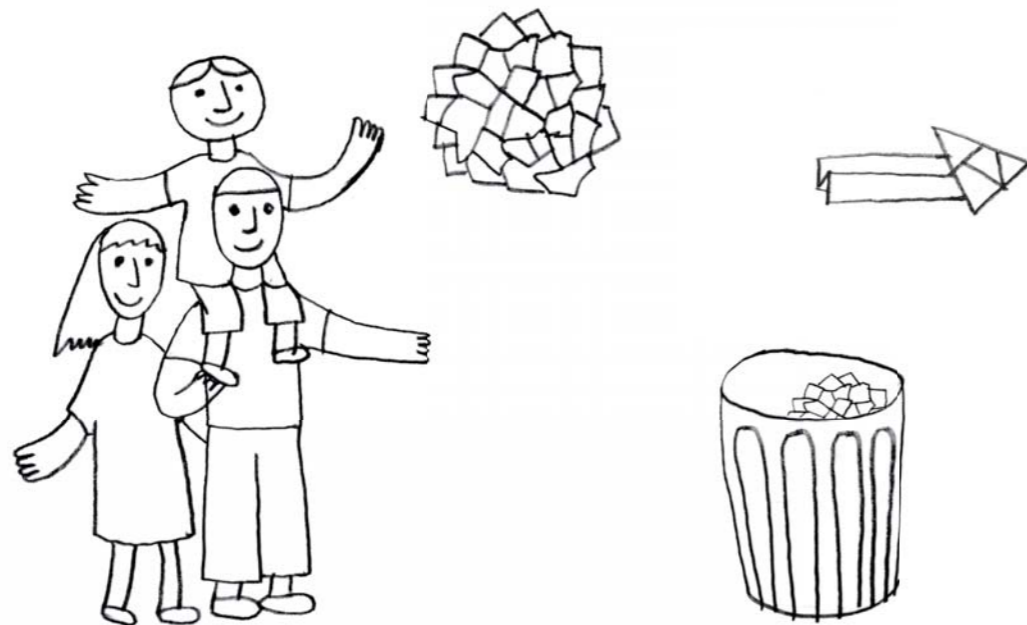
Platí to predovšetkým dnes, keď mnohé mobilné telefóny majú zabudované prehrávače hudby – zdroj potešenia pre deti a mladých ľudí. Je veľmi dôležité, aby ste im zdôraznili mimoriadnu opatrnosť pri prechádzaní cez cestu alebo jazde na bicykli či korčuliach pri súčasnom počúvaní hudby. Za takých okolností, keď nepočujú premávku, sa stávajú oveľa zraniteľnejšími účastníkmi.

témy na rozhovor

- Vysvetlite deťom, že používanie mobilu pri prechádzaní cez cestu, pri korčuľovaní alebo pri bicyklovaní môže mať nebezpečné následky.

spam

„Spam“ je nevyžiadaná komerčná správa, o ktorú ste aktívne nepožiadali alebo ste si ju nepredplatili. Príkladom sú správy tvrdiace, že ste vyhrali „záhadnú cenu“ alebo že „niekomu sa páčite“, alebo v ktorých vás žiadajú, aby ste zavolali na číslo zaťažené vysokým poplatkom.

Nevyžiadané správy sú v skutočnosti druhom „odpadovej pošty“ alebo komerčnými telefonátmi k vám domov spravidla od ľudí alebo spoločností, ktoré nepoznáte.

Osobitne deti sú takým správam prístupné, pretože nie sú schopné pochopiť cenu ponúkaných služieb, resp. čo sa za nimi skrýva.

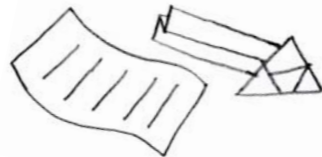
■ Ako „spamové“ správy fungujú?

Niekedy dochádza k náhodnej tvorbe telefónnych čísel. Zoznamy telefónnych čísel možno protizákonne zostaviť a predať spoločnostiam ako „komerčné zoznamy“. V takých prípadoch sa rovnaký text zasiela tisícom zákazníkov, takže vás alebo vaše dieťa osobitne nevybrali.

Tento problém postihuje všetky siete, nielen Orange. Samotná spoločnosť Orange neposkytuje iným spoločnostiam telefónne čísla zákazníkov na komerčné účely.

■ Zrušenie služieb

Ak správa neobsahuje podrobnosti o spôsobe zrušenia služby, kontaktné informácie o odosielateľovi si zvyčajne vyhľadáte na internete alebo prostredníctvom informácií o telefónnych číslach.

Zasielateľa by ste potom mali kontaktovať priamo, aby odstránil vaše číslo zo svojho marketingového zoznamu tak, ako by ste to urobili vy sami s nevyžiadanou poštou.

Ak dostávate textové správy z čísla s krátkym kódom v rámci služby, na ktorú ste sa zaregistrovali, ale viac si ju neželáte dostávať, skúste si zistiť ich pokyny.

Ak ich údaje nemáte, zavolajte na Úsek služieb zákazníkom spoločnosti Orange na číslo 0905 905 905, ktorý vám môže pomôcť zistiť kontaktné údaje poskytovateľa služby.

Ak nemáte záujem o príjem marketingových správ spoločnosti Orange, spojte sa priamo s Úsekom služieb zákazníkom na číslo 0905 905 905.

■ Ako sa „spamom“ vyhýbať?

Pred poskytnutím svojho telefónneho čísla si pozorne prečítajte obchodné podmienky na tlačivách.

Pri vyplňaní tlačív v papierovej alebo elektronickej podobe by ste mali zaškrtnúť alebo zrušiť okienka s vaším vyhlásením, že si (ne)prajete dostávať marketingové správy. Alebo ak na poskytnutie údajov používate telefón, oznámte osobe, s ktorou hovoríte, vaše želania spojené s mobilným telefónom.

Nikdy sa neprihlasujte na stránky, ktoré sľubujú odstránenie vášho mena zo spamových zoznamov. I keď môžu byť legálne, v skutočnosti len zbierajú čísla mobilných telefónov.

■ Zašlite svoj spam spoločnosti Orange

Ak dostanete nevyžiadané správy, prepošlite ich bezplatne na číslo 7726 z vášho telefónu. Spoločnosti Orange tak pomôžete triediť informácie, ktoré môžu prispieť k zníženiu objemu nevyžiadaných správ zasielaných vám i ostatným.

témy na rozhovor

- Vysvetlite riziká spojené s odpovedaním na spamové správy alebo telefonátom na číslo uvedené v správe - môže byť spoplatnené najvyššou sadzbou.
- Posmeľte svoje dieťa, aby vás pred prijatím telefonickej ponuky požiadalo o radu.
- Povedzte mu, že ak sa dá vyprovokovať a zareaguje na spam, je oveľa lepšie, ak sa vám so svojou chybou prizná hneď na začiatku, keďže sa môžete s danou spoločnosťou priamo spojiť a službu zrušiť skôr, aby sa vám účet nevymkol spod kontroly!

obrazové/video správy

Robenie, ukladanie a zasielanie obrázkov zhotovených fototelefónom je pre deti a mládež príťažlivé.

Bezpečné a uvážlivé používanie týchto fotoaparátov si však vyžaduje kombináciu opatrnosti a zdravého úsudku.

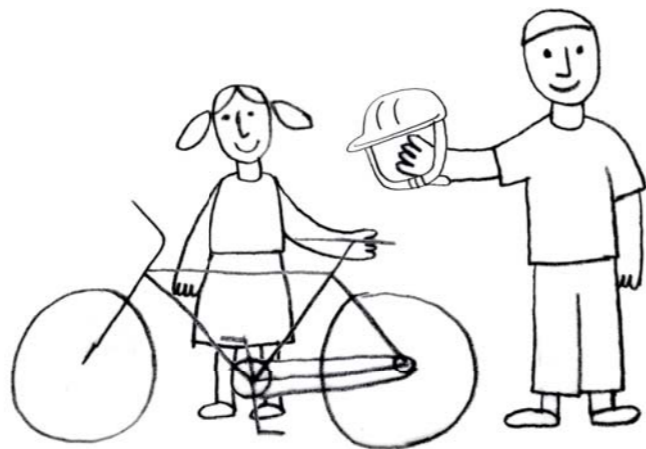
témy na rozhovor

- Upozornite deti, aby nikdy nezasielajte fotografie, ktoré privádzajú druhých do rozpakov alebo ich ukazujú v nevhodných situáciách: platí to predovšetkým o fotografiách iných detí. Najlepšie je správať sa k druhým tak, ako chcete, aby sa oni správali k vám.
- Zaslanie vlastnej fotografie do diskusného fóra alebo mailom neznámemu chatovému partnerovi nie je dobrý nápad, môže to byť nebezpečné.
- Každý by mal dodržiavať obmedzenia týkajúce sa používania fototelefónov na miestach, ako sú plavárne, školy a niektoré posilňovne/telocvične.
- Majte sa na pozore pred ľuďmi – najmä neznámymi dospelými – ktorí fotografujú vás a vašich priateľov.
- Udretie druhého na účely zhotovenia záznamu fototelefónom (občas prezývané aj “šťastné fackovanie”) sa považuje za útok, teda trestný čin. Ak vám zaslali obrázok útoku na druhého jednotlivca, obrázok si uložte a okamžite ho ukážte rodičovi, učiteľovi alebo inému dôveryhodnému dospelému.

mobilné telefóny a zdravie

Mobilné telefóny sú malé dvojsmerné vysielačky. Sú horúcou novinkou vývoja v rodine zariadení, ktorých pôvod siaha do 50. rokov minulého storočia.

Väčšina mobilných telefónov pracuje v mikrovlnnom rozsahu vysielačieho spektra. Tento rozsah využívajú aj niektoré televízne vysielače, detské monitory, radary, bezdrôtové uzavreté kamerové okruhy, lokalizačné systémy GPS, „wifi karty“, policajné radary, ovládače garážových dverí a systémy na centrálnu uzamykanie áut. Niektoré lokalizačné služby sa používajú na zistenie vlastnej polohy – podobným spôsobom ako satelitný navigačný systém GPS aplikovaný pri aktivitách v prírode – hoci telefonická verzia je zvyčajne menej presná.

■ Výskum

Napriek rozsiahlej histórii výskumu siahajúcej niekoľko desiatok rokov späť, naďalej prevláda stanovisko, že „nie je známy žiadny negatívny dosah (existujúcich emisií) na zdravie“. (Vyhlásenie Svetovej zdravotníckej organizácie, 2004). Toto stanovisko je podložené mnohými nezávislými zdravotnými výskumami uskutočnenými po celom svete počas uplynulých rokov.

Na druhej strane však žiadne predchádzajúce bezdrôtové zariadenie nepoužívali milióny ľudí na každom kontinente. Vďaka tejto popularite výskum pokračuje s cieľom zabezpečiť, aby sa nevyskytli ani len malé – a dosiaľ neobjavené – účinky ani na malé, možno špecifické skupiny v rámci širšej populácie.

V júli 2005 vydala Svetová zdravotnícka organizácia v súvislosti s elektromagnetickým poľom vyhlásenie, že “k dnešnému dňu dospeli všetky odborné prehľady zaoberajúce sa vplyvom expozície rádiových frekvencií (RF) na zdravie k rovnakému záveru: neboli zistené žiadne nepriaznivé zdravotné následky vyvolané v dôsledku vystavenia rádiovým frekvenciám s úrovňou nižšou, ako sú medzinárodné limity vystavenia, vydané Medzinárodnou komisiou pre ochranu pred neionizujúcim žiarením (ICNIRP, 1998)”.

Smernice ICNIRP boli vytvorené s cieľom obmedziť vystavenie človeka elektromagnetickým poľom (EMF) v podmienkach, keď dochádza k maximálnej absorpcii poľí, ktorá nastáva len zriedkakedy, pričom limity zahŕňajú veľké bezpečnostné faktory na ochranu zamestnancov a dokonca ešte vyššie bezpečnostné faktory na ochranu širokej verejnosti vrátane detí. Limity smerníc ICNIRP preto predstavujú veľmi vysoký stupeň ochrany a zakladajú sa na všetkých dostupných vedeckých poznatkoch.

■ Aké ochrany existujú?

Všetky telefóny predávané v Európe musia vyhovovať emisným normám vypracovaným Medzinárodnou omisiou pre ochranu pred neionizujúcim žiarením (ICNIRP).

Smernice ICNIRP sú vypracované s cieľom nielen vylúčiť všetky riziká známych nepriaznivých účinkov na zdravie, ale zároveň minimalizovať riziko akýchkoľvek možných dosiaľ nezistených účinkov na zdravie. Všetky zariadenia spoločnosti Orange týmto smerniciam vyhovujú.

Viac informácií o rádiových vlnách a mobilných telefónnych sieťach nájdete na internetovej stránke spoločnosti Orange: www.orange.sk

Ak máte obavy z vyžarovania telefónu, kupujte si telefóny s nízkou špecifickou absorpčnou mierou (SAR). Je to miera množstva energie absorbovanej vašou hlavou pri používaní konkrétneho typu telefonického prístroja. Informáciu o SAR nájdete pri každom prístroji a na internetovej stránke fóra výrobcov mobilov na adrese www.mmfa.org. Efektívnym spôsobom zníženia vyžarovania je používanie súpravy na telefonovanie bez použitia rúk a samozrejme skracovanie doby hovoru.

témy na rozhovor

- Poučte deti o možných rizikách spojených s vyžarovaním telefónu. Navrhnite im, aby telefonovali kratšie a dávali prednosť SMS správam. Pokiaľ nie je súčasťou balenia telefónu, zakúpte im súpravu na telefonovanie bez použitia rúk a nabádajte ich, aby ju používali čo najčastejšie.

slovníček

S mobilnými telefonmi sa spája veľa nových výrazov a s nástupom každej technológie sa objavujú ďalšie. Toto sú výrazy, s ktorými sa najčastejšie môžete stretnúť:

■ WAP

Znamená protokol pre bezdrôtové aplikácie (Wireless Application Protocol).

S pomocou bezdrôtových ručných zariadení, ako sú mobilné telefóny, pagery, dvojsmerné rádiá a komunikátor umožňuje používateľom okamžite prijímať informácie.

■ 3G

označuje „tretiu generáciu“ a je mobilným ekvivalentom „širokopásmového“. Je to technická norma bežná v celom mobilnom priemysle, ktorá umožňuje veľmi rýchly prenos dát. Tieto vysoké rýchlosti prenosu dát umožňujú celú škálu nových služieb, ako sú video prístup na internet a interaktívne služby.

■ MMS

Multimediálne správy /obrazové správy – obrázky a videozáznamy, ktoré môžete poslať a prijímať pomocou mobilného prístroja.

■ SMS

Textové správy.

■ Screensaver (Šetrič obrazovky)

Často je to animovaný obrázok zobrazený na telefónoch, ktoré sú zapnuté, ale nie v činnosti. Možno si ho zvoliť a kúpiť..

■ Bluetooth („Modrý zub“)

Forma systému priamej rádiovkej komunikácie z prístroja do prístroja. Je zabudovaná do mnohých mobilných prístrojov a „bezdrôtových“ slúchadiel. Telefonickým prístrojom umožňuje komunikovať, keď sa nachádzajú v malej vzdialenosti od seba bez použitia mobilných telefonických sietí.

■ Wallpaper (Pozadie)

Obyčajne statický obrázok nachádzajúci sa na displeji ako pozadie rôznych menu telefónu. Možno ho meniť.

■ Ringtone (Vyzváňací tón)

Staromódne zvonenie telefónu bolo na mobiloch nahradené širokou paletou zvukov, počnúc populárnymi hitmi až po skutočné nahrávky tropických papagájov. Niektoré sú bezplatné, ale väčšinu si treba stiahnuť a kúpiť.

■ Flaming (“chrlenie plameňa” alebo zverejňovanie urážlivých správ)

Hrubé alebo cholerické správanie počas rozhovoru na sieti.

■ Thread (Reťazec)

Internetový rozhovor prostredníctvom diskusného fóra.

■ Blog

Sieťový protokol – internetový denník alebo vlastné články.